

GILLETTE & L'ORÉAL, WOMEN USA VOL. VI

South Dakota • Tennessee • Texas • Utah • Vermont
Virginia • Washington • West Virginia
Wisconsin • Wyoming

FERDINANDO FREGA

GILLETTE & L'ORÉAL, WOMEN USA — VOL. VI

L'ORÉAL THROUGH GILLETTE · 20

*South Dakota, Tennessee, Texas, Utah, Vermont, Virginia,
Washington, West Virginia, Wisconsin, Wyoming. Ndambu ya
nsuka ya nzietolo mu Amerika, ye nsangu yina yizibikanga
serie.*

Nkapu Zero — luyantiku lwa kintwadi

*Nkapu yayi ya luyantiku i ya kintwadi mu volimi sambanu
zawonso za Women of the United States. Yisonamene vava
yamvimba, ye yikangamene mpila vo saga yilenda tangwa mu
ndonga, kukondwa kuvutukila mambu.*

NKAPU ZERO

Vava, nza ka i ntoto ko: i ndilu. Nordi ya Ntoto ka yitambulanga ko, ka yilemvukilanga ko, ka yiyambulanga fulu kia kufuanga ko. Kimpembe kiyalanga bonso kima kia nsuka, kia kivuvamu, kiakondwa mbambukulu. Mpio ka i nsangu za tiya ye mpio ko: i mbisi a mfinda yidianga. Mpimpa yizingilanga ngonda ye ngonda, yifyonzanga mayindu, yibalulanga lusalu lwa bantu, yiminanga luzolo lwau.

Mavata i makete, i mafioti, ye makangama. Inuit, Yupik, makanda ma Arktiki bazingilanga kuna kavena muntu ulenda sola kuzinga ko. Vava, konso muntu i wa mfunu mu luzingu lwa kanda. Kele ka wena wa mfunu ko, wakituka mbizi. Ye bana bakitukanga mbizi

bavilanga mu kivuvamu, mu neze, mu nsiku a nza yina ka yiyambulanga kima ko.

Bisika bia bantu ba nzayilu bibweselanga mpio yankaka: mpio ya bimfumu. Vava, nkento i muntu wamonwanga wa fioti, kima kiaswaswana kifwete kunsikidila kana vo kufwa.

Muna fulu kiaki, ntendula ya “kuvila” ka yiena ko. Kimpembe kaka kina, kiokunanga mawonso.

Bakento ba Inuit ye ba Yupik

Ndumba ya Arktiki ka bansansanga mu kintantu ko: bankubikanga. Kalongokanga mu nsualu kunwana ye mpio, ye mpimpa, ye nzala. Fwete kala wa mfunu mu kanda, kadi vava, kimuntu ka i kia muntu mosi ko. I kia kisalu. Nkento i nnati wa mbizi ya dikanda ye ya vata: madia, tiya, bana, nkanda mia bulu, nsansu. Kavena muntu uvovanga mu nswa ko. Kavena muntu uvovanga mu kilembe ko. Kiadi kiena, kansi ka kiena ye nkumbu ko. Bubi bwena, kansi ka bwena ye mbangi ko.

Nkento wa bisika bia nzayilu

Walongoka, wena ye nkinzi, wazolela nsiku. Kafikanga bonso ntoni wa nzayilu, ntekniiki, ye munganga. Mu nsualu kamonanga vo Nordi ya Ntoto ka yizayanga dipolome ko. Vava, ngolo za mayindu kaka zitangwanga. Bimfumu bia babakala biyalanga yandi, ye konso kidimbu kia kilembe kitendululwanga bonso kilembe. I nza yina ngolo kaka ka zilungidi ko: fwete kala ye nsikidila ya nsuka ya nitu ye ya ntima.

Nkento wa Kimputu “wa nganda”

Wakula mu kimpwanza, kafikanga ye mayindu vo kalenda nunga mpio. Kansi fulu kiaki kimbukanga: kuvanda mosi, bisika bikete,

kivuvamu kiakondwa nsuka. Bisika bia nzayilu ka i mavata ko, i masini. Ye nkento, mu kati kia masini yina babakala bavanga, fwete nwana mpila vo kavila ko.

Nzietolo ku Ndilu a Nza

Mfinangani ame, Antonio, bambokilanga Nino, wavovanga mvu ye mvu mu North Cape, mu mwini wa kati kia mpimpa, mu ngonda zakondwa mpimpa. Yakala ndozi kanatanga mu nkutu andi, bonso kima kilendi salama ko. Nsuka mosi mu ngonda ya Mayi, yabeta toloto ya nzo andi ye yavova kaka: «Kubika valise aku. Ndiza vutuka mu ola mosi. Tuzavutuka mu lumbu 30.» Wantala, wasivika, wayangalala. Nkento andi, ye kiadi, wayuvula nki tuyindula vanga. «Kulanda ndozi,» yavutula.

Twakota mu vuatula. Bakento beto batutala bonso tukala bazoba. Kansi nzietolo yayi yakala ya kieleka. Nino wafuluka kala ye biuvu. «Kwe tuenda? Nzimbu zikwa ifwete nata?» «Vuvama,» yankamba. «Tuzafika mu ola 54. Kilometele 5000 kaka. Tuena mu Range Rover yampa. Kiesa mu nzila.»

Konso kilometele 300 yafwete telama: yandi, wanduta mvu kumi ye zole, wakala ye ndiatulu andi. Mono yakala ye maza ye bima bia kunwa; yandi wakala ye kafe ye mfunu mia nitu. Ye nkumbu twaendanga ntama, ye nkumbu kavovanga mu luzingu lwandi. Mambu ka nzeyi ko kele ka yakala nzila yayi yakondwa nsuka ko.

Babakala bole bau mosi mu vuatula, bavovanga konso ntangu mu bakento. Yandi kazaya kaka nkento andi. Yaseva. Yanvuvikisa ntima: «Beto mpe i bonso.»

Wayuvula mono una ilenda sikama mu mayindu nkumbu ya ola 60 ya kutwadisa vuatula. Yankamba mu Russia, ntangu mu mvu 22 yatwadisa ola 51 mu kubwana ye nkento ka yabwananga naye ko.

«Ntama ka i ndilu ko,» yankamba, «I bikuma. Mono ka yakala ye kimosi ko.»

Kufika mu kimpembe

Twakota mu Norvege. Nzo ya bazietoli va nzila. Tuzambika vuatula vana ye kulanda mu nkalu ya neze.

Ntwadisi wa nzila wakala wavwata mawonso, ka walendakana zayakana ko. Ntangu kakatula lunete andi, yamona vo i nkento. Nkento wa Norvege, wa kivuvamu, wa ludi, wa mpio. Nino mu kati kia nkalu ya neze, yandi va ntuala, mono ye nitu ya santimetele 190 ku nima, mu nsuka.

Mwini wakala kaka. Montele ame yasonganga ola, kansi ka yanzayisanga ko kana i mpimpa kana i nsuka. Yakala mwini wa kati kia mpimpa. Twafika ku North Cape.

Nino wadila. Wamfibakana. Yankamba, ye nseva: «Keba... bantu balenda yindula vo tuena gay.» Twaseva, kansi twakala va ndilu a nza.

Bosi mpio ya ngolo yaziza: -52°C .

Kukota mu Arktiki ya kieleka

Batunata mu kontene ya ebende mu kusoba mvwatu. Mvwatu mia kuziya kibeni, mia nzinga ye kuvangama ye bizipe bia mpasi.

Yafuta ntwadisi wa nzila. Nino basisa mu igloo mosi ye babakala; mono basisa mu yankaka ye dikanda: mbuta-bakala, va kati kwa mvu 70 ye 80, ye bakento batatu va kati kwa mvu 30 ye 50.

Yakala nza yakangama. Ya mpamba. Ya ngolo.

Bakala wakala ku lweka. Bakento balandanga kisalu. Ye fulu kia nituka kiakala mongo ya metelete tanu ku igloo: tufi twaminamanga

ka twafika ku ntoto ko. Masubu mame ma ntete makituka mbwetete ya mbuabua ya Arktiki. Yakala Nordi yimbambukila mbote.

Nkento wa mvu mia kati, Magi, wazaya Kingelezo kifioti. Mawonso makaka makala bidimbu, meso, moko. Ndinga ya mpio.

Ntangu ka yazaya kiambote ko mpila ya kusadila mvwatu, yandi, kakondwa yindula, wasimba va makolo mame mu kunsonga zipe yasweama. Kakondwa mbi, kakondwa nsoni: ksalu kaka. Kuzinga.

Lumbu tatu mu igloo

Banata madia. Mbizi a maza ya mwisi, mbizi a maza ya mbisu, kibulu kia mbizi ya morue, vumu dia baleine. Ye mpila za mbizi a requin. Ka kwakala nsola ko. Ka kwakala mpila yankaka ko. Yakala kina nza ivananga.

Bosi yanwa: maza ma mbwaki. Yayindula vo i vinu. Yakala menga ma baleine ma kusenga, ma kuyika, ma kudia ye sukadi. Yamanwa. Mampa ngolo ka yamonanga diaka ko. Ngolo za ntete ntete. Yayindula vo i kokaine. Ve. Yakala Nordi yikota mu nitu.

Bakento bantalanga. Mbuta-bakala wavaika mu kuyela. Mono yavunda ye yanwa menga. Lumbu tatu kakondwa telefone, enternete, ordinatere, kakondwa Nino. Mono kaka ye bau.

Ka kwakala mpimpa ko. Mwini kaka, tiya, neze, ye mpemo.

Bakento batatu balala mu leka. Yasosa fulu. Wa fioti mu bau watombula koko andi ye wansonga vo finama. Baseva nseva yanene. Ka yabakula ko. Bavova vo mono i “Noeli” yau.

Mpila ya kuvova vo bantambula.

Yazola kubavana nzimbu mu kuvova matondo. Bakaya. Bazola kaka nfibakanu. Ye mvovo miafioti mu Kicalabria mu kuwa vo

bafinamene.

Vana yabakula mfunu wa makaba ma kieleka: mana ka malendi sumbwa ko, ka malendi tekwa ko.

Kwenda kwa ntwadisi wa nzila

Lumbu tatu bosi, ntwadisi wa nzila wafika. Wavova ye bakento batatu ola mosi. Mono yakala ku mbazi. Ka yabakula mana bavovanga ko. Ka yakala diambu diame ko. Yakala ndinga yau, nza yau, nsiku au.

Mu kontene, ntangu yakatulanga mvwatu, ntwadisi wa nzila wakota. Ye ntima wa kuzaya. Wa ludi. Wa Nordi. Wamfibakana ngolo. Wamfipa. Nitu andi yakala mpembe bonso miliki. Meso mandi makala ma bule bonso zulu kia ngonda ya Agosto.

Wandomba vo nnata yandi ntama. Wadi vanga konso kima mu kuvaika mu nza yina.

Yaseva ye luzitu. Ka yalenda ko. Ka yafwete ko.

Yansisila kaka nsilu mosi: «Kele una ye mfunu wa kima, nsonikina nkanda. Ndikusadisa.» Wakaya ye nzimbu mpe. Wakala nkento wa toko, kansi wa mosi. Kuvanda mosi kuna kulendi monika ntama ko. Kuvanda mosi kuna mpio ka yilemvukilanga ko.

Kuvutuka ku nzo

Twenda baka Nino. Wakala ye kiesa kiayingi. Ka wazola vutuka ko. Kansi mono yakala ye lusilu ye nkento andi.

Wasamuna konso muntu lumbu tatu kiandi. Mono yavuvama. Ka yasamuna muntu kima ko. Kaka papela.

Ye bobo, ntangu Nino kavutukanga mu nza andi, mono yakala kala mu nzila ya yankaka. Fulu kiankaka. Mbwana yankaka.

Wiza kiambote.

Nsuka

Nordi ka yikubakanga ko: yikusobanga. Ye ka yikuvutulanga

mvimba ko. Babakala bizanga ku Nordi ya Ntoto mu sosa mwini, kivuvamu, bifwanisu, ndozi. Bakento basikalanga mu kuzinga.

Babakala basamunanga mana bamona. Bakento bavuvamanga mu mana bazingila.

Babakala bavutukanga. Bakento basikalanga. Basikalanga mu mpio, mu nzo za neze, mu kivuvamu kiakondwa nwa kiwa.

Basikalanga mu simba mavata ka mabakembelelanga ko.

Basikalanga mu tanina bana, bambuta, banzenza. Basikalanga ka bamonikanga ko.

Mbambukulu mosi kaka yanata kuna: nkento wa toko, wa toko kibeni, kansi wa mosi. Ka mu luzolo lwa nzola ko. Mu kimuntu. Mu kiadi kiayingi.

Kuyindula

Nordi ka yivondanga nitu ko. Yivondanga kuvanda kwa muntu. Ye kina kisalanga i kimpembe: fulu kina bakento bazingilanga ye babilanga mu ntangu mosi.

Kiaki i kuma isonikinanga. Kadi bisika bia nsuka ka bisamunanga nsamu au kibeni ko. Ye bana baviokanga muna ka balendi baka nswa wa kuvuvama ko.

Ka mono ko. Ka mono ko. Ntoto ame wambuta, ye nza yamvimba yintambulanga ka bonso nzenza ko, kansi bonso muntu wa dikanda.

Tuka mu kimpembe kia nsuka kia Nordi, yakulumuka mu mvwanga ya nsuka ya Insi za Amerika.

INSI ZA AMERIKA

Kisalu Kilendi Salama Ko

Kusala kwa kimvuka kia Amerika mvu kumi ye nana kukuvananga kima kina kavena kimvuka kiankaka mu nza kilenda kuvana ko: mpila ya kisalu, nsiku za kusalila, mvutu wa kisalu wa ludi, ye nsiku za mfunu zina ka i mayindu kaka ko — i mavanga ma konso lumbu. Ka bakutendudilanga zo ko; bakutungilanga zo. Ye bavanganga bobo kakondwa kukulomba nswa.

Yakala mu biro bia New York ntangu bampana kisalu ka yayindulanga ko. Ka i nkembo wa kumbangula ko. Ka i nsobolo a fulu ko. Mfimpu.

Kisalu kia nswekama, kiavangama mu kusikidisa mpila mosi ya bimbundani bia bantu mu kati kia Insi za Amerika. Ka basola bamfumu, bantoni ba mayindu, kana balongi ko. Basola bantu bena ye mpila mosi ya nzayilu ya luzingu lwa kieleka. Ye nkumbu ame yavaika — ata yakala mu nteka mvu kumi ye nana. Ka batalanga kisalu ko: batalanga mayindu.

Mfimpu yakala ya mpamba mu tendula ye ya mpasi kibeni mu manisa:

kutala insi 50 za Amerika mu mvu mosi, mono kibeni nsola mbanza, ye kuvanda mposo mosi mu konso mosi.

Mposo zole za nsuka zizakala ntangu ya kuvunda ya ngolo. Bazafuta mbongo zawonso. Mono kaka yafwete zinga, tala, bakula, ye vana rapore konso Kimosi. Nsamu wa kimuntu, wa nkufi, wa ludi.

Yasonika nkumbu ame mu kontala. Yazayisa ku nzo. Ka bayuvula kima ko. Bazola kaka zaya kana bima bia ngonda biafika. Mono yakala va ntwala ya mvu mosi mu Amerika. Bau, bonso konso ntangu, bakala va ntwala ya ngonda yina yilanda.

Mu kukeba, mfutu wa kisalu wame wakotanga kaka mu konto kya banki kiame ku Italia. Yakala mpila ya luzitu ya kungamba: «Ka uvanga diambu dia buzoba ko. Zinga ye kina una kiau. Tutala nani nge i kieleka.»

Mvu kumi ye tanu bosu kaka yabaka nswa wa kutala rapore zame za ntete, mantalulu, ye mambu bakutikisa mu kuma kiame. Nkanda wau wabutukila kuna. Yabaka nswa wa kuusonga, ye nsiku mosi: ka mbokila nkumbu ya kimvuka kiaukomanda ko.

Ka diambu ko. Nsamu wau ka i wa bidimbu bia marke ko. I wa bakala mosi mu nsi yilendi bakulwa ko, kele ka uzingilanga yo nge kibeni ko.

Ntona yantika mu fulu kina kiena ntama?

Nsola ya mayindu yakala kuyantika ku ndilu, ka mu kati ko. Mu kuma kia mambu mole ma mpamba:

1. Yatuka mu mfimpu: mayindu ma ntemo, keba kiayingi.
2. Mu kuyantika ku nsuka yalenda sungika nzila ye manisa nzietolo kiambote.

Ka yakala ye mfunu wa kuyantika ku Boston kana ku Chicago ko. Yafwete yantika ku ndilu. Ku fulu kina kiakala Amerika mu papela kaka.

Yasola Juneau, mbanza a mfumu ya Alaska. Ya mosi. Bafikanga kuna mu maswa kana mu avio kaka. Mbanza ka yena ya muntu ko. Fulu kiambote mu yantika.

Kusadila Bima Kiambote

Ntangu ka yayenda ko, yavanga kina muntu wa Amerika kazitisanga ntete: yakubama bonso muntu wa kisalu, ka bonso nzietoli ko.

Yabokila bimbuka bitatu bia avio biazayakana kibeni, bina biena ye nzila zayingi mu nsi. Mu ola mosi ka yafika ko, yasumba kanete ya nzietolo 50 mu kati kia nsi, ye nkulumuku ya 60%.

Kakondwa ndilu ya ntangu. Kakondwa ndilu ya lumbu. Kakondwa nkangu. Nsiku mosi kaka: kubisadila mu mvu mosi.

Yavanga bobo mpe ye bimbuka bia otele, Uber Taxis, ye bimbuka bia kufutula vuatula, ye bosi yakubika lisiti ya mbote ya bisika, mpila za kwenda, kansi ka ntangu ko.

Yakala yakubama.

Yakala nunga yame ya ntete ya kieleka. Kidimbu kia ntete kiakala vo yazaya kwenda. Amerika yifutanga bana bavanganga, ka bana bavingilanga ko.

Ntangu kimvuka kiamona nsumbulu, kiavanga kina mpila ya Amerika ivanganga konso ntangu: batala kana bena ye kivuvu muna mono.

Nga yalenda twadisa mvu mosi wa kwenda konso ntangu? Nga yalenda nwana ye mambu ma kusivika, ntama, ye mambu ma nsualu? Nga yalenda vanga mono mosi?

Mu kuma kiaki, ntangu ka yayenda ko, yasungika diambu diankaka dia mfunu:

Yatala vo yakala ye ndilu ya kredi ya ngonda ya dolar 100 000 ye kuluta mu kati kia kalati ya kredi.

Ka yakala mu kusadila ko. Yakala mu songa vo tulenda zitwadisa. Bantu ba Amerika bayindulanga bobo: kele ka una ye kimpwanza kia kuvanga nge mosi ko, ka una ye kimpwanza ko. Ye kele ka una ye kimpwanza ko, ka balendi kutala ko.

Tuka mu ntangu yina, kisalu ka kiakala diaka kisalu kaka ko. Kiakala mvutu wa luzingu.

YE UBU TUENDA KIELEKA

Alaska i ndambu ya Insi za Amerika mu ntoto kaka. I nza yankaka.

I fulu kina bakento bavilanga kakondwa kidimbu. Kuna mfundu ka wafikanga ko. Kuna mavata i mazanga ma ntomosono kaka mu kati kia nsi yanene ya mfinda.

Juneau yakala mfimpu ame ya ntete: mbanza a mfumu yakondwa nzila za kuyikangisa ye nsi yamvimba. Ndambu ya Amerika yina ka yiwakana bonso Amerika ko.

Vava yayantika bakula kima: nzietolo ka yizakala ya ntoto ko. Yizakala ya kimuntu.

NDAMBU 1 (Volimi I)

Alabama – Alaska – Arizona – Arkansas – California – Colorado – Connecticut – Delaware – Florida – Georgia

NDAMBU 2 (Volimi II)

Hawaii – Idaho – Illinois – Indiana – Iowa – Kansas – Kentucky – Louisiana – Maine – Maryland

NDAMBU 3 (Volimi III)

Massachusetts – Michigan – Minnesota – Mississippi – Missouri – Montana – Nebraska – Nevada – New Hampshire – New Jersey

– New Mexico

NDAMBU 4 (Volimi IV)

New York – Washington

NDAMBU 5 (Volimi V)

North Carolina – North Dakota – Ohio – Oklahoma – Oregon –
Pennsylvania – Rhode Island – South Carolina

NDAMBU 6 (Volimi VI)

South Dakota – Tennessee – Texas – Utah – Vermont – Virginia –
West Virginia – Wisconsin – Wyoming

SOUTH DAKOTA

South Dakota i ntoto wa mupepe, wa glase ye wa ntama. I kimosi mu bisika bina mbandu ya nza iyalanga ye nkangu ulandanga, mbala zingi ku nima. I insi ya ntoto, ya bibulu bia kudisa, ya bareserve ba Bantu ba Ntete ba Amerika, ya bambanza bakete, ya bimvuka bia bantu bizibama ye minkoko, ya bilumbu bia kiozi bizingilanga kuluta, ye ya nzila za mbote zimanunanga nswalu.

Vava nkento kezingilanga mu kati kia:

– kukala kaka mosi kwanene – lusadisu luena ntama – klima ya nsuka – bisalu bia dikanda bia kizitu – bisalu bia fioti – bimvuka bia bantu ba ntete biakamwa – kimputu kia mavata kiasweka

South Dakota ka i ya mbi ko. I ya kieleka kukondwa kiadi. Ye mu mambu ma kieleka, bakento babakwanga bonso kima kiena kaka.

Nkento wa Lakota wa reserve ya Bantu ba Ntete –

mvu 38

Pine Ridge i mputa yazibuka. Kimputu kia nsuka, kukondwa kisalu, basikola ba ngolo nkatu, mambu ma kubakwa, ye mpasi za ntama kibeni ka zabelukidi ko.

Alana, mvu 38, mama wa bana iya, i wa Dikanda dia Oglala Lakota. Kesalanga mu sikola mosi ya fioti. Lumbu kiandi i kufwanisa mambu ma dikanda, ma kisalu, ma vata ye ma nsatu za nswalu zikondolo nsuka.

Lusadisu lungi ka luena ko. Lusadisu lungi ka lufikanga ko. Bantu bangi bezingilanga ye mpasi za ntama ye ntangu ya ubu yilendi siamwa ko.

Kukondwa kwandi i kwa ntama ye kwa politiki:

Luyalu lwatunga reserve sambu ya kukanga dikanda dimosi dia bantu, ka sambu ya kudisadisa ko.

Ye nkento wa Lakota kenatanga kitesi kina ka kifwete kala kiandi ko.

Nkento wa kisalu kia ntoto mu lweka lwa Este – mvu 52

Mu lweka lwa Este lwa insi, mafama manene mena. Ntangu ya zulu yilendi bakulwa ko, bibulu, masini, ye matangu ma nzimbu ka mafwananga kibeni ko.

Julie kezingilanga ye kesalanga mu fama mosi mu mafama mama. Ka «kesadisanga» bakala diandi ko: kesalanga ndambu ya kisalu, ata kuluta.

– Kekengelanga bibulu – Kenatanga batrakteur – Kesonikanga matangu – Kelambanga madia ma madikanda manene –

Kenwananga ye nsatu za klima – Kenwananga ye bilumbu bia kiozi kingi – Kevanganga mambu funda ka mamonikanga ko mu mikanda mia matangu

Kukondwa kwandi i kwa fu kia nsi:

kisalu kiandi i kia mfunu kansi bebokilanga kio «kia nzo». Kia nzo, mu nkatu: i kisalu kia ntoto, kia ngolo ye kikondolo nsuka.

Nkento wa mbanza yaketi – mvu 44

Mu bambanza ba kati ba Midwest, luzingu lumonikanga lwa dingalala, kansi i dingalala dina didianga muntu.

Karen kezingilanga ku Rapid City. Kesalanga bonso ntambudi wa nzimbu mu nzo ya nkita yanene. Mfutu wa nsuka-nsuka, bantangu bisobanga «sambu ya nsatu za kisalu», ntalu zinangukanga, nzila zankaka zakete.

Luzingu luandi lwavangwa ye:

– kisalu kivutukanga kaka – ntama zinda za kutambula –
kukondwa mambu ma fu kia nsi – bakundi bakete kadi bantu vava bezingilanga kaka bau mosi – mbanzulu yikondolo nsuka ya vo kakangama

Kukondwa kwandi i kwa ntoto ye kwa ntima:

mambu ma kuvanga ka makondwanga ko, mambu mankaka mawonso makondwanga.

Nkento wiza mu yantika diaka – mvu 31

Bakento bangi bekwizanga ku South Dakota sambu ya kusosa kisika kia ntalu yakete sambu ya kuyantika diaka. Nzo za mfutu wa fioti, banzila za dingalala, ndozi ya ngemba.

Emma i mosi mu bau. Katuka ku West Coast, kuna luzingu lwakala lwa ntalu kibeni. Wayindula vo kayantika diaka vava.

Bosi wamona kieleka: – kukondwa kimvuka kia bantu – kukondwa lusadisu – ksalu kia fioti – kukala kaka mosi kwanene – bilumbu bia kiozi bilembanga – ntama ya mambu mawonso.

Kukondwa kwandi i kwa kintwadi ye bantu:

wamona kisika, kansi ka wamona luzingu ko.

Mambu ma nsuka – South Dakota

South Dakota i ntoto wa kunwana. Ye bakento i bau ba ntete mu kunwana ye ba nsuka mu kuzabakana.

Mu bareserve ba bantu ba ntete, mu mafama, mu bambanza bakete, luzingu luandi i kutambula ku nsinga kukondwa nlele wa kubaka: kibaka kimosi kia mbi kilenda kumfwasisa mambu mawonso.

I insi yinatisanga bakento ksalu kianene, bosu yibikanga bau kaka bau mosi ye kio.

Kuyindula – South Dakota

Kukondwa kwa bakento vava ka kutukanga ku mpaka za nkangu ko. Kutukanga mu kuvukana kwa mambu matatu:

– ntoto wanene uzingisanga muntu kaka yandi mosi – disolo dia kizitu ka diamanisu ko – bisalu bia ngolo biabakwa bonso bima biena kaka

Bakento ka bamonikanga ko kadi bunwani buau bumonikanga bonso «mambu ma mpamba». Ye diau diambu.

Nkapu yayi yisemunanga diambu dimosi: South Dakota ka i kisika kina bakento ka besalanga ko. I kisika kina bakento besalanga kuluta bantu bawonso ye bezabakananga kuluta fioti.

TENNESSEE

Tennessee i insi ya miziki, ya mfulu, ya miongo, ya Bible Belt, ya bilanga, ya bambanza benwananga sambu ya kukituka ba ntangu ya ubu, ye ya mavata ka mazolanga soba ko. I kisika kina bakento bezingilanga mu kati kia ngolo zole zinwananga: ngolo ya ntangu ya ubu (Nashville, Memphis) ye kibaka kia fu kia ntama (mambu mankaka mawonso).

Bambanza bekulanga. Mavata ma lweka masialanga va kisika kimosi. Dibundu dikotanga mu politiki, ye politiki ikotanga mu luzingu lwa nswékama. Ye bakento bekumonanga bakangama mu kati kia nsiku mia ntama, mfutu wa fioti, lusadisú lwakete ye bimvuka bia bantu bilombanga mingi kukondwa kuvana kima mu kifuta.

I insi ya kitoko mu kutala, kansi ya mpasi mu kuzingila.

Nkento wa Nashville – mvu 29

Nashville i mbanza ya kimfumu ya miziki ya country, kansi mpe mbanza ya kimfumu ya ndozi za mpamba. Baleke funda bekwizanga sambu ya «kukituka bantu banene», ye bemanisanga mu bisalu bia mfutu wa fioti, mu luzingu lwa mpimpa lwa ngolo, ye mu bantangu bia kisalu kukondwa nsuka.

Jessica kesalanga bonso ntambudi wa bansumbi mu bar mosi kuna bayimbi bayantika bekwizanga konso mpimpa. Kesalanga bantangu biluta kati kia mpimpa, kesemanga mwisi, keseveselanga

bansumbi bavovanga mingi, ye kevutukanga ku nzo ye kulemba kwamvimba.

Mbanza ivovanga mambu ma miziki. Yandi kevovanga mambu ma mfutu wa nzo.

Kukondwa kwandi i kwa ekonomi ye kwa fu kia nsi:

i ndambu ya masini mana mesadisanga ndozi, kansi ka kalenda kota mu ndozi ko.

Nkento wa Afelika-Amerika wa Memphis –

mvu 43

Memphis i mbanza ya mwela wanene: blues, soul, disolo dia bantu ba ndombe. Kansi i mpe mosi mu bambanza ba Amerika ba kimputu kuluta ye ka bafwanene kuluta ko.

Aisha kesalanga mu sikola ya ntete mu vata kia mpasi. Madikanda mangi mezingilanga ku ndilu, ye bana bangi bekwizanga ye mputa zina malongi kaka ka malendi belula ko.

Kenatanga mambu mawonso: – mambu ma klasi – madikanda makondwanga – kukondwa nzimbu – vata kia mpasi – mambu mawonso ku mapeka mandi.

Kukondwa kwandi i kwa nkangu ye kwa langi ya nitu:

kena ku kati kia vata, kansi Luyalu lumbakanga kaka bonso ndambu mosi ya masini ma sikola.

Nkento wa mavata – mvu 50

Ku nganda ya Nashville ye Memphis kuena Tennessee yankaka ya ngolo: mavata ma kimputu, banzo bamwangana, banzo za nkita

zizibukanga ye zizibamanga, kisalu kia nitu, ye nzo za Nzambi bonso bimvuka kaka bina biena.

Brenda kezingilanga mu mbanza yaketi ya sudi ya Appalachia. Wakulila kuna, una ye bana bole bakula, ye bakala diandi kesalanga mbala ye mbala.

Kekengelanga mambu mawonso: – nzo – mase ye ngudi bambuta – mambu ma nzila – kusungika nzo – bantangu ndambu mu nzo ya nkita.

Kukondwa kwandi i kwa ntoto:

kezingilanga ku nganda ya kalati ya nzila za mbote. Ka una ye nzila yankaka ko. Ka una ye kisika kia kuvema ko.

Nkento wakangama mu luwuku lwa nzimbu –

mvu 37

Tennessee ina ye mosi mu nzila za luwuku za mbi kuluta sambu ya bana ka bena ye asirans ko. Ntalu za ngolo kibeni, lusadisu lwakete, ye malupitalu mangi ma bantu ba nswekama.

Michelle kesalanga bonso nsadisi mu lupitalu lwa fioti. Lumbu ye lumbu kemonanga bambevo ka balendi futa ko, bantu beyekelanga luwuku ku nima, ye bamama bekwizanga ntangu yaviokidi.

Kansi yandi mpe kena ku kati: una ye asirans ya fioti, mfutu wa kisalu ka wafwana ko, ye mfuka zandi za luwuku.

Kukondwa kwandi i kwa luwuku:

kesalanga mu kusansa bambevo kansi ka kalenda futa luwuku luandi ko.

Mambu ma nsuka – Tennessee

Tennessee i insi yisobanga ku zulu, kansi yisialanga ngolo mu kati.

Bambanza banene besiang mpila zampa za kuzinga, mavata mesiang fu kia ntama. Ku kati, bakento banatanga mambu mawonso kimosi:

– madikanda ma ngolo nkatu – ekonomi yikondolo kusiana – malongi ma ngolo nkatu – luwuku lwa ntalu kibeni – dibundu dikanikinanga – mfutu wa kisalu ka wafwana ko

Kena konso kisika, kansi kavena muntu uzitisanga yandi ko.

Kuyindula – Tennessee

Kukondwa kwa bakento vava kutukanga ku bitesi bizole: kitesi kia disolo dia ntama ye kitesi kia dibundu.

Bakento bezingilanga mu kati kia mambu ma ntama bafwete vanga ye mpasi za ntangu ya ubu, kukondwa lukengolo ye nzila ya kutina.

I insi kuna ngolo za bakento zibakwanga bonso kima kiena kaka, bonso kima kia mbandu, kilendi tinwa ko, kimonikanga. Ka bwau ko.

Nkapu yayi yisemunanga kina bangi betinanga kutuba: ngolo za nkento ka i kikuma ko kia kukondwa kumvana kina kafwene.

TEXAS

Texas i yanene mu mambu mawonso: ntoto, nzimbu, dibundu, lulendo, mambu mavutukilanga. I mosi mu insi za kimvwama kuluta ye mu ntangu mosi mosi mu insi za kukondwa kufwana kuluta. Ngolo yanene ya ekonomi ye mayindu ma politiki matalanga ku nima. Kisika kina bakento bafwete zinga mu kati kia:

– nsiku mia kizitu – bisalu bia dikanda bia ngolo – bambanza ka balendi twadiswa ko – mavata ma lweka makondolo nsuka – kimputu kia mavata kiasweka – bimvuka bia banzenza bia mfunu kansi ka bitalwanga ko – ntalu zinangukanga – lukengolo lukondwanga

Texas ikusivikisanga kele vo utala yo tuka ku nganda. Ka ikusivikisanga ko kele vo uzingilanga yo tuka ku kati.

Nkento wa Amerika ya Latini wa Houston – mvu 33

Houston i mosi mu bambanza ba Amerika bena ye bantu ba mpila zingi kuluta. Kansi i mpe mosi mu ba ngolo kuluta sambu ya bana bena ku nsi. Maribel katuka ku El Salvador. Kesalanga mu nzo ya kusansa bambuta. Bantangu bia kisalu bilembisanga kibeni, lusadisu lwakete, ye mavuatula mangi madianga bantangu bia luzingu luaku lumbu ye lumbu.

Houston i yanene kibeni: ntama zanene, babisi ka balenda siamwa ko, klima ya nsuka. Kutambula vava i kisalu.

Maribel kefidisanga nzimbu kwa dikanda diandi, kesansanga bana bandi, kevibidilanga mambu mawonso.

Kukondwa kwandi i kwa ekonomi ye kwa mbanza:

mbanza isadilanga yandi kansi ka ikengelanga yandi ko.

Nkento wa nitu ya mpembe wa bisika bia petrole – mvu 41

Bambanza ba petrole bamonikanga kaka bonso ba kimvwama. Ku nima kuena bantangu bia kisalu bia kufwasa, mambu ma mpasi, drogi, ye madikanda ma ngolo nkatu.

Amy kezingilanga ku Odessa. Bakala diandi kesalanga ku masini ma petrole, kesungalalanga bamposo, ye kevutukanga wafwasuka ye wazakama.

Kevanganga mambu mawonso: – bana – nzo – mikanda mia mfutu – nsatu za nswalu – dikanda dianene – mvwangasani – ntiningu yikondolo nsuka.

Kimvwama kia petrole ka kifikanga kwandi ko mu maboko mandi.

Kukondwa kwandi i kwa banzo za kisalu:

Texas ikembelelanga petrole, kansi ka ikembelelanga ko bana banatanga ntalu yandi mu bantu.

Nkento kukondwa lukengolo lwa luwuku –

mvu 35

Texas ina ye nsiku mia ngolo kibeni mu mambu ma luwuku lwa bakento. Kukota mu luwuku i mpasi, ntalu za nene, ye lusadisu lwakete. Sambu ya bakento bangi, nzila kaka yena i kuvanga mpila ya kuvanga.

Chelsea, mvu 35, kezingilanga ku Lubbock. Una ye kisalu kia biro, kansi asirans andi i ya fioti, ye konso nkingu ya munganga ya mfunu ikitukanga mfuka.

Una ye mpasi zikondolo nsuka kakondwanga tala. Una ye matalu kayekelanga ku nima tuka mvu mingi. Kemonanga boma kia mukanda wa mfutu kuluta kimbevo.

Kukondwa kwandi i kwa lukengolo lwa nitu ye kwa politiki mpe:

Luyalu lutwadisanga nitu andi kansi ka lusansanga yo ko.

Nkento nzenza kukondwa mikanda –

mvu 28

Carolina kezingilanga ku San Antonio. Kesalanga mu kukomba babiro ye banzo. Nzimbu mu maboko. Ntangu zawonso nzimbu mu maboko.

Boma bikondolo nsuka: boma kia polisi, kia bamfumu ba banzenza, kia bamfumu ba kisalu bedianga bantu, kia bafinangani bakanikinanga.

Una ye ngangu, ngolo, mayindu, kansi ka una ye minswa ko. Mu meso ma luyalu ka kena ko. Mu meso ma mbanza kena wa mfunu kibeni.

Kukondwa kwandi i kwa nsiku:

ku Texas nkento nzenza kenatanga ndambu zamvimba za kisalu, kansi kavena muntu uzitisanga yandi ko.

Mambu ma nsuka – Texas

Texas i yanene ye yivutukilanga: ya kimvwama ye ya kimputu, ya ntangu ya ubu, ye ya ntama, ya ngolo, ye ya kukondwa kiadi.

Bakento banatanga ndambu ya ngolo nkatu ya insi: – bambanza ka balendi twadiswa ko – mavata ma lweka mazengulukanga kukondwa nsuka – bisika bia petrole – basikola ba kimputu – banzo bafuluka bantu – mfutu wa fioti – nsiku mia ntiningu.

Kena konso kisika, kansi babakanga yandi bonso muntu ulenda katulwa.

Kuyindula – Texas

Kukondwa kwa bakento vava kutukanga ku kintwadi kia ngolo tatu zanene: ekonomi, fu kia nsi, politiki.

Texas i kisika kina bakento bafwete kala ye ngolo mu luzolo luau kibeni. Kuna kidedi kisilwanga kwa babakala ye kunwana kulombwanga kwa bakento.

I insi yilombanga bakento bonso makunzi, kansi yibakanga bau bonso bima bilenda sobwa.

Texas ka ifwasanga bakento ko: imininanga bau.

UTAH

Utah i diambu dimosi dia kuvutukila. Bantu bemonanga yo bonso insi yafwana kibeni: madikanda manene, bambanza ba dingalala, miongo mia kitoko kibeni, nsiku konso kisika. Ku nima kia kifwani kiaki kuenta ntiningu yanene ya nkangu, mu mpila yampwena ku bakento. Kukala kwa ngolo kwa Dibundu dia Mormon kuvanganga bisalu bia ngolo, mambu ma kuvingila masemuka kiambote, mpila mosi ya nkento yifwete kala:

– mama – nkento wa longo – nlongi – ntangu zawonso ye kuseva
– ntangu zawonso wa kubikama – ka ntangu mosi ko mu mpaka

Ye ata bana ka bena mu dibundu dina ko, bezingilanga kaka mu kini kiandi.

Utah i ya lukengolo, ingeta. Kansi ka ina ye kidedi bonso imonikanga ko.

Nkento wa Mormon mu ntiningu – mvu 31

Emily wakulila mu kimvuka kimosi kia Mormon kia fu kia ntama. Wakwela ku mvu 22, wabuta bana batatu ntwala ka kafika mvu

makumatatu ko. Luzingu luandi lutwadiswanga kwa nsiku miasemuka: ksalu, dikanda, kwikama, nsiku, dingalala.

Ku nganda, kena kukondwa diambu. Ku kati, kalemba kibeni.

Ka kalenda kamuka ko, ka kalenda lomb lusadis ko, ka kalenda tuba vo kalemba ko. Kadi «ka ufwete lemba ko».

Kukondwa kwandi i kwa mwela ye kwa fu kia nsi:

mbandu ka italanga ntime andi ko, ksalu kiandi kaka.

Nkento kakondwa dibundu, uzingilanga mu kimpingana ye

nkangu – mvu 39 Sandra ka i Mormon ko. Kesalanga mu marketing. Una ye mwana nkento mosi, wakabana ye bakala diandi, ye kezingilanga mu nsiku miandi kibeni. Ku Utah, diau diadi difwana sambu ya kubakwa bonso «wa nkaka». Bintwadi ye bantu biena bia mpasi. Madikanda ma fu kia ntama ka matambulanga yandi ko, bakundi bangi i ba ku zulu kaka, ye bisika bia ksalu bifuluka ye ntendolo ya mbi.

Kukondwa kwandi i kwa nkangu:

kukala ku nganda ya mbandu i kukala ku nganda ya kimvuka.

Nkento nzenza wa Amerika ya Latini – mvu 34

Utah ina ye bantu bangi kibeni ba Amerika ya Latini, mbala zingi ka bamonikanga ko. Ana kesalanga mu nzo ya ksalu ya kuzinga madia. Bantangu bia ksalu bia ola 12, bisika bia kiozi, maboko ma kiozi kingi, mfutu wa fioti.

Kimvuka kia bantu ba vava kina ye luzitu, ingeta, kansi kiena ntama. Kukotwa mu nkangu kwa fioti kaka. Lusadis lwakete. Ntalu za banzo zinangukanga konso mvu.

Ana kezingilanga sambu ya kusala ye kefidisanga nzimbu kwa dikanda diandi. Kima kiankaka ko.

Kukondwa kwandi i kwa ekonomi ye kwa fu kia nsi:

i ndambu ya masini ma insi, kansi insi ka izitisanga yandi ko.

Nkento wa mavata ma miongo – mvu 50

Mu bisika bia miongo bia Utah, luzingu lwa kitoko mu kutala, kansi lwa mpasi kibeni mu kuzinga.

Karen kezingilanga mu mbanza ya bantu 2000. Kesalanga mu sikola ye ketambulanga ntama ya kilometele mingi sambu ya mambu mawonso: munganga, nzo ya nkita yanene, nzo ya bilongo.

Kimvuka kia bantu kizibama. Kukala kaka mosi kukondolo nsuka. Bilumbu bia kiozi bizingilanga kuluta, bia kiozi, bia dingalala.

Kukondwa kwandi i kwa ntoto:

kisika i kianene, kansi luzingu luandi i suku kimosi kia fioti kukondwa mwelo wa kuvaika.

Mambu ma nsuka – Utah

Utah i insi yatunga kifwani kikondolo diambu: dikanda, nsiku, kusiamama.

Mawonso i ma kieleka. Kansi ku nima kia kifwani kuena bakento banatanga mbandu za ngolo, kukondwa nswa wa kukondwa ngolo, wa kusola, ye wa kisika kia kuvema.

Utah ikengelanga kifwani, ka muntu ko.

Kuyindula – Utah

Kukondwa kwa bakento ku Utah ka kutukanga ku mpaka ko. Kutukanga ku ntwadisu ya malembe, yina yikuvovesanga kina ufwete kala ye kuseva.

Vava, nkento kafwete kala wafwana kibeni. Ka wa kidedi ko. Wafwana kibeni.

Nkapu yayi yisemunanga dio: kisika kilenda kala kia lukengolo, kia mpembe, kiasungama, ye mu ntangu mosi kikubaka mpemo aku.

Utah ka ifundisanga bakento ko. Itwadisanga bau. Ye kutwadisa, ntangu ka ulenda sola ko, i mpila yankaka kaka ya kufwasa.

VERMONT

Vermont ina ye mfinda, banzo za nti, neze kukondwa nsuka, bangumba za dingalala, bambanza bakete kuna bantu bawonso bazayanana. I insi ya ntangu ya ubu, ya ngemba, ya lukengolo. Kansi i mpe ya kaka yo mosi, ya ntalu kibeni, ya mpasi mu kufika, ye ya ngolo mu malembe mandi.

Nkento kenatanga mambu matatu ma mpila zankaka. – kukala ntama mu ntoto – ntalu ya luzingu ya ngolo kibeni – kukondwa lusadisulwa kieleka

I insi yitekanga yo bonso «ya dingalala», kansi dingalala mbala zingi i kaka kidimbu kia kukondwa nzila zankaka.

Vava, nkento ka kesungalalanga ko kadi muntu ufwasanga yandi. Kesungalalanga kadi kavena muntu ufikanga kwandi ko.

Nkento uzingilanga yandi mosi mu miongo –

mvu 47

Claire kezingilanga mu nzo mosi ku ngumba va finama ye Montpelier. Ka i kukala kaka mosi kwa luzolo ko. I kukala kaka mosi kwa kieleka.

Bilumbu bia kiozi: neze, mpimpa, banzila ba glase. Bilumbu bia mwini: ntama, kavena muntu va finama ko, kavena lusadisu lwa nswalu ko.

Kevanganga mambu mawonso yandi kibeni: – nkuni – vuatula – kusumba madia mu ntangu yasemuka – kusungika nzo – nsatu za nswalu.

Imonikanga bonso kidedi. I kunwana sambu ya kuzinga lumbu ye lumbu.

Kukondwa kwandi i kwa ntoto:

nza ina ntama kibeni.

Nkento usalanga mu bakooperative ba vata – mvu

35 Vermont kezolanga ngindu ya «kuzingisa ntoto». Bakooperative, nzila zakufi za bima, bima bia vata.

Ku nima kia kifwani kina kuena kisalu kifutwanga fioti.

Emily kesalanga mu kooperative mosi ya kisalu kia ntoto. I kisalu kia mpasi, kia kiozi, ye mfutu wa fioti. Ntalu ya luzingu ya zulu kibeni: mfutu wa nzo, madia, ye esanse.

Nsamu utubanga vo «Vermont i mbandu». Sambu yandi, Vermont i kufwanisa kwa ngolo nkatu kulenda bwa konso ngonda.

Kukondwa kwandi i kwa ekonomi:

ngindu ya luzolo ifwasanga ngolo zandi za kieleka.

Nkento unatanga dikanda yandi mosi, kukondwa

lusadisu – mvu 39 Sarah kezingilanga ku Burlington. Bana bole, kisalu mu kimvuka kia fioti, ye bakala diandi wa ntama kena va finama mbala ye mbala.

Vermont i ya ntangu ya ubu, ingeta, kansi lusadisu lwa malembe, lwakete, ye luena ntama. Basikola benwananga, luwuku lwa ntalu, ye lusadisu lwa nzimbu lwa fioti kaka.

Lumbu ye lumbu i mvita ya dingalala: kukubika mambu mawonso yandi mosi, kutambula mu ntoto wanene, kunwana ye nsatu za nswalu kukondwa nlele wa kubaka.

Kukondwa kwandi i kwa luyalu:

Luyalu luvovanga mingi mambu ma lusadisu kansi luvananga fioti.

Nkento utinanga mbanza ye kevuna

ntima andi vo kayantikanga diaka – mvu 31 Bawingi bekwizanga ku Vermont sambu ya kusosa ngemba. Banzo za dingalala, mbandu ya nza, ye luzingu lwa malembe.

Olivia katuka ku Boston. Wayindula vo kamona kufwana. Wamona ntalu zinangukanga, kukala kaka mosi, ye bisalu bia fioti. Mbandu ya nza i ya kitoko kibeni. Kansi kele vo una ye nsatu ya kimvuka kia bantu, ya ngolo za luzingu, ya nzila za mbote, kavena kima ko vava.

Kukondwa kwandi i kwa kukotwa mu nkangu:

Vermont itambulanga kansi ka izibulanga ko.

Mambu ma nsuka – Vermont

Vermont i dingalala, mpemo ya mpembe, mayindu. Kansi i mpe ntama, ntalu za ngolo kibeni, kukala kaka mosi mu ntima.

Bakento bezingilanga mu ziziba za insi yina yisalanga kaka sambu ya bana bena kala ye mingi:

– nzimbu – kusiamu – bintwadi – lukengolo lwa nitu

Sambu ya bana ka bena ye mambu mama mawonso ko, luzingu vava lukitukanga nzila ya kaka mosi ye ya kumata ngolo.

Kuyindula – Vermont

Kukondwa kwa bakento ku Vermont ka kumonikanga bonso mu insi za ngolo kuluta ko. Kwa malembe kuluta. Kwa kitoko kuluta. Kwasweka kuluta.

Kutukanga ku mambu matatu:

– ndozi ya mambu ma mpamba, yifwasanga kulemba – ntalu ya dingalala, yina ka bawonso balenda futa yo ko – ntama ya ntima, yina yibikanga bana bena ye nsatu kaka bau mosi

Nkapu yayi yituba dio kukondwa kusweka: mbandu ya nza ka ifwana ko bonso lukengolo. Ye dingalala ka i ntangu zawonso ngemba ko. Mbala ndambu i kukondwa kuwa kaka.

VIRGINIA

Virginia i insi yina yizingilanga mu bitezo bizole: – kitezo kia luyalu (Washington DC ina va finama kibeni) – kitezo kia mavata (Appalachia ye bisika bia kimputu)

I kisika kiabutukila disolo dia Amerika, kansi i mpe kimosi mu bisika bina kukondwa kufwana kwa ntangu ya ubu kumonikanga

kuluta: basoda konso kisika, mikanda mia luyalu, kimvwama kiavukana ku Nordi, kimputu ku Sudi-Ouest, bambanza ba iniversite ba ngolo za luzingu, ye mavata ma lweka masialanga va kisika kimosi.

Nkento vava kenwananga ye mambu matatu:

– kizitu kia luyalu – kizitu kia fu kia ntama – kizitu kia kukondwa kufwana kwa mabisika

Kena wa mfunu mu konso ndambu ya insi, kansi kanatwanga mu kisalu kina konso kisika kilombanga kwandi.

Nkento mvwama wa Nordi – mvu 34

Nordi ya Virginia i kisika kina bansadi ba Washington bezingilanga: bamfumu ba luyalu, batadi ba mambu, bansadi ba luyalu lwa Insi za Amerika ye bantu besalanga kisalu ye kontra.

Elena kesalanga mu kimvuka kimosi kiakangama ye luyalu. Mfutu wa mbote, nzila za kunanguka, luzingu lulendi salama ko.

Ntalulu ya luzingu ya zulu kibeni: mfutu wa nzo kukondwa nsuka, mavuatula madianga bantangu, ye bantangu bia kisalu bifwasanga ngolo.

Nkento vava ka i wa kimputu ko. Kalemba kibeni.

Kukondwa kwandi i kwa kisalu:

bawonso besosanga yandi sambu ya kusadisa bimvuka kusala, kansi kavena muntu ukengelanga yandi ko mu kulemba kwamvimba.

Nkento wa Afelika-Amerika wa Richmond –

mvu 39

Richmond i mbanza yizingilanga kaka ye kulu kimosi mu disolo diandi: kukabwa kwa bantu, ndilu zimonikanga ko zikabulanga mavata, basikola benwananga, kukondwa kufwana kwanene.

Amina kesalanga bonso nsadisi wa bambevo mu lupitalu.
Bantangu bia kisalu bia ngolo, bambevo ba mpasi, vata kia mpasi.
Konso lumbu i nswalu.

Richmond i mbanza mu kubutuka diaka, kansi kubutuka diaka kukwizanga ntangu zawonso ntete mu bisika bia bantu ba nitu ya mpembe.

Kukondwa kwandi i kwa langi ya nitu ye kwa nkangu:

i kunzi kia mbandu kansi kasialanga ku nsuka ya lisiti ya mambu ma mfunu.

Nkento wa mavata ma Appalachia – mvu 50

Ku nganda ya bambanza, Virginia isobanga kibeni. Banzila bakondwa bantu, miongo, banzo bamwangana, kimputu kiakangama ngolo.

Linda kezingilanga va finama ye Wise County. Kesalanga mu nzo ya nkita, kesansanga ngudi andi wa mbevo, ye ketwadisanga nzo. Kavena luwuku va finama ko, kavena kinkalu kia nkangu ko, kavena ekonomi ko.

Luzingu luandi luena kaka ku mapeka mandi. Kimvuka kia bantu i kia fioti, kansi ka kina ye ngolo zafwana ko sambu ya kunata bantu bawonso.

Kukondwa kwandi i kwa ntoto ye kwa nkubulu:

kezingilanga kuna Luyalu ka lulendi fika ko.

Nkento wa Charlottesville – mvu 28

Charlottesville i mbanza ya iniversite, ya baleke, ya mayindu, ya ntangu ya ubu. Yafwana kibeni mu papela.

Mu luzingu, ve.

Maya kesalanga mu kafe mosi va finama ye campus. Mfutu wa nzo wa zulu, mfutu wa kisalu wa fioti, luzingu lwa banlongoki lwa mvwangasani, kusiana zero.

Vava fu kia nsi kina ye kimvwama, kansi luzingu ka bwau ko.

Kukondwa kwandi i kwa ekonomi ye kwa fu kia nsi:

i ndambu ya mbanza, kansi ka i ndambu ya mbote andi ko.

Mambu ma nsuka – Virginia

Virginia i kintwadi kia bima bia mpila zankaka ka bikangananga ko. Kimvwama kia nsuka ku zulu, kimputu kia nsuka ku nsi. Bambanza ba ntangu ya ubu ku lweka lumosi, Appalachia yavilakanwa ku lweka lwankaka.

Bakento bezingilanga mu konso ndambu ya kifwani kiaki, kansi kavena muntu ubakanga bau kieleka bonso bantu banene ba disolo ko.

Kena wa kutambula ntangu bena ye nsatu, wa kuvwanda va kisika kimosi ntangu ifwanene Luyalu, ye ntangu zawonso wa mfunu.

Kuyindula – Virginia

Kukondwa kwa bakento vava kutukanga ku kukabwa kwa kati: ntoto wakabwa, disolo dia kizitu, ekonomi ka yifwanene ko.

Bakento i nkanu yina yinatanga mambu mama mawonso kimosi, kansi insi ibakanga bau bonso ndambu ya mbandu ya nza, ka bonso bantu benatanga nkangu ko.

Nkapu yayi yisemunanga dio: Virginia ikulanga, kansi ka ikulanga sambu ya bantu bawonso ko. Ye bana basialanga ku nima i mingi-mingi bakento benatanga, besansanga, ye bekengelanga, ntangu kavena muntu ukengelanga bau ko.

WASHINGTON

Washington ka i insi ko: i masini mavwata kifwani kia mbandu ya nza yafwana kibeni. Bana betalanga yo tuka ku nganda bemonanga matiti, mfinda, nlangu, Seattle ye bitunga biandi bia kitoko mu bifwani. Bana bezingilanga yo tuka ku kati bazaya vo vava, kiyeka ka kisémunwanga ko: kisadilwanga.

I kimosi mu bisika bia fioti mu Amerika kina kiyeka ka kitukanga ku politiki ko, kansi ku ngangu za masini, ku ntwadisú, ku nzimbu za nene, ku nsosa-mambu ya siansi, ye ku bisalu bia nkangu. Amazon, Microsoft, Boeing, bapore ba Pasifiki, baiversite, biotechnologie, ngangu za masini (AI), nteka ya nza yamvimba. West Coast ka ilotanga ndozi vava ko: vava isalanga.

Washington i insi kuna:

– algoritme ibakanga nzengolo zingi kuluta mfumu wa mbanza – suku kia siansi kinatanga nzimbu zingi kuluta county yamvimba – pore ilenda telamisa nsi yamvimba – startup ilenda soba ntangu

yizanda – nsosi wa siansi ulenda soba zandu dia nza yamvimba –
mfumu ulenda soba malembe ma bansadi mu insi kumi

I kiyeka. Kiyeka kina ka kimonikanga ku TV ko. Kina ka
kivanganga makelele ko. Kina kitunganga ye kifwasanga mu
dingalala.

Mu mbandu yayi, bakento ka i bantu ba lweka kaka ko. I bau
masini ma kati, mayindu, bangindu, bisalu, ntwadisu kibeni. Ye
befutanga ntalu ya ngolo: kukala kaka mosi, kulemba kwamvimba,
ntiningu yikondolo nsuka, bisalu bikumininanga, luzingu lwa
nswekama lubwanga ntangu nza ibulanga maboko sambu ya
mambu masalwa. Washington ka ilemvukilanga bana ka bena ye
ngolo ko. Ka ivingilanga bana bekwendanga malembe ko. Ka
ikengelanga bana bebwanga ko.

Bana bena ku zulu bazaya dio kuluta bantu bawonso. Muntu
wawonso wamona kiyeka va finama — ye vava nsinga aku ikota mu
mpila ya mpamba — kezayanga mu nswalu luswaswanu kati kia
kimonikanga ye ngolo za kieleka.

Kadi kiyeka kia kieleka ka i nkinsi ya teatre ko. I kunata mambu, i
kusia mpila mu mpasi, i kukinsinga ntima, ye kukondwa kisika kia
kimbi.

Diau Washington: suku kia siansi kia ntiningu yanene kia kiyeka
kia bakento, kuna bakento betwadisanga kieleka ka bena ye ntangu
ya kuvova mambu mana ko. Bafwete twadisa dio.

Ye nkapu yayi i kifwani kiau. Mpila makumole ye zole za kumonisa
nki i kukala ku zulu ya insi yina ka yivananga lufulu ko.

NSANGU YA KIYEKA

«Mu mvu mina ngakwendanga ku White House mu ntangu ya Bill ye Hillary Clinton — ye mono i muntu wa ntete wa Calabria babwana — babokilanga mono ntangu zawonso “Mfumu Frega”. Bankaka, sambu ya disolo diame dia ntama kwa Gillette, bazaya mono bonso “Blade-man”. Nkumbu zole, kizitu kimosi: ntonono, kuzitisa nsilu, ye kukondwa boma kia kiyeka. Kana wamona masuku ndambu, ubakulanga mu nswalu nani utwadisanga kieleka ye nani usakananga kaka.»

Elena – Mfumu wa nsosa-mambu ya AI (Redmond,

mvu 43

Kiyeka: kia zulu kibeni Ntalu: luzingu luandi lwa nswékama Elena ketwadisanga bansosi ba siansi nkama zole. Baalgoritme, nsiku mia mambu ma mbote, nzimbu, ntiningu ya Washington, DC. Ka kevanganga bima bia kuteka ko: kesianga lufulu lwa ngangu za masini za nteka mu ntangu yizanda.

Diboko diandi ka dimonikanga ko kansi diena konso kisika. Kele vo nsinga mosi ya politiki isobanga, zandu dimvimba disobanga.

Kesalanga ola 14 mu lumbu, kelalanga fioti, ye ka kebwanga mu kimbi ko.

Kiyeka, kiyeka kia kieleka, ka kikuvananga kidedi ko. Kikuvananga mambu ma kunata ma kavena muntu wa mpamba ulenda nata mo ko.

Sara – VP wa Amazon Global Logistics (Seattle,

mvu 46

Kiyeka: ntwadisu ya bisalu mu nza yamvimba Ntalu: kukondwa kufwana kwa muntu

Bantu funda bena mu maboko mandi. Bapore, baavio, bisika bia marobo, baalgoritme ba kukabula bima. Ntangu kezengelanga diambu, kesobanga bantangu bia kufikisa bima mu insi kumi ye iya.

Bebokilanga yandi «nkento unatanga nza». Ka kesevanga mingi ko. Ka una ye ntangu ko.

Kiyeka vava ka kina kiadi ko: ka ubwanga mu kimbi mbala zole ko. Mbala ndambu ata mbala mosi ko.

Claudia – CEO wa Biotech (Bellevue, mvu 39)

Kiyeka: mambu ma menga ma dikanda, bantu betulanga nzimbu, nsosa-mambu yampa Ntalu: kukala kaka mosi bonso mu nzo ya kuzenga Claudia ketwadisanga kimvuka kia biotech kina ntalu ya dolar miliare 1. Luwuku lwa mbwesolulenda soba mpila ya kusansa bimbevo bimonikanga mbala zakete.

Wavidisa bintwadi, bakundi, ndambu za luzingu luandi. Wabaka kaka kima kimosi: ngindu yina bantu bawonso bemonanga boma ye bezitisanga.

Kiyeka ka i nzimbu ko. Kiyeka i ntangu nza ivingilanga nsolo zaku.

Tanya – Mfumu wa Pore ya Seattle (mvu 50)

Kiyeka: bisalu bia nkangu bia nza yamvimba Ntalu: ntiningu yikondolo nsuka

Pore ka ilalanga ko. Yandi mpe ko.

Bakontenere, lukengolo, bintwadi ye bimvuka bia China, bia Korea ye bia Amerika. Kiyeka vava ka i kia nkembo ko: i kutwadisa mvwangasani.

Kele vo kebwa mu kimbi, ndilu yamvimba ya mbu itelamanga.

Diau luswaswanu kati kia kifwani ye kieleka.

Melinda French Gates – Tuka nkento wa kukomba tii ku

kiyeka kia nza yamvimba

Kiyeka: ngolo mu nza yamvimba mu mambu ma lukengolo lwa nitu, ma malongi ye ma kufwana. Ntalu: kukituka kidimbu kukondwa kuyekula kukala muntu.

Kieleka, NANDO, i kiaki: Melinda ka wabutukila mu kiyeka ko. Wasala bisalu bia fioti, ata kukomba, sambu ya kufuta malongi mandi ku Duke. Wakala ye dikanda dia mpamba, kimvwama zero, bintwadi bia kiyeka zero. Mawonso mavukana: – dipolome dia mpasi – kisalu kia ntete ku Microsoft ntangu kiakala kaka kimvuka kia fioti – kunanguka mu kati sambu ya ngangu zandi – ngindu ya lusadisu lwa bantu yinatanga ubu miliare.

Ubu kevwandanga ku matebulu kuna nzengolo zibakwanga: – kutunga bambevo mu nza yamvimba – politiki ya luwuku lwa bakento – nswa wa malongi – kutula nzimbu mu mambu ma mfunu – bisalu bia ONU.

Kiyeka kia kieleka. Ka kina umonanga mu bifwani bia flash ko. Kina kisobanga luzingu lwa bantu.

Ye diau kibeni disolo diandi dina dia mfunu kibeni: kadi diyantikanga ku nsi ye dinanukanga tii kuna bakento bakete mu nza befikanga.

Naomi – Mfumu wa lukengolo, Big Tech (Seattle,

mvu 45

Kiyeka: lukengolo lwa nza yamvimba, nsosa-nsangu ya enternete
Ntalu: boma kia kisalu kikondolo nsuka

Naomi ka kelalanga tulu kieleka ko. Ketwadisanga lukengolo lwa enternete lwa kimosi mu bimvuka bianene bia ngangu za masini bia West Coast. Kezengelanga nsiku mia kisalu, kemonanga bimpumbulu ntwala bifika, kekanganga bana bekotanga kukondwa nswa, ye ketwadisanga mpasi za nswalu.

Una ye kimvuka kia bantu nkama sambanu. Diambu dilenda bwa konso minuti.

Kiyeka kia kieleka = kunata mambu kubukanga ntima. Kadi ntangu kebwa mu kimbi, babanki, malupitalu ye maluyalu metelamanga malembe-malembe.

Kavena muntu umonanga yandi ko. Kansi bawonso besadilanga nza yina kekengelanga.

Jennifer – CFO wa Microsoft Cloud (Redmond,

mvu 51

Kiyeka: matangu ma nza yamvimba, bangindu, kutula nzimbu
Ntalu: kukondwa lufulu lwa mayindu

Ketwadisanga miliare bonso minsinga mia kibuku. I mosi mu bantu bana balenda nikisa baaksio, mazandu, ye bintwadi bia kisalu.

Una ye ngangu ya ngolo kibeni: kemonanga mpasi ntwala bankaka.

Bebokilanga yandi «nkento wa diboko diasiamama». Kukondwa yandi, kimalu kiamvimba kama cloud nga ka kina ye ngolo bonso kina ubu ko.

Ntalu? Mayindu ka matelamanga ko. Ye nitu yilombanga lufulu tuka mvu mingi.

Mei Ling – Mfumu wa Google Deep-mind (Seattle

Hub, mvu 38)

Kiyeka: nsosa-mambu ya AI ya zulu Ntalu: kukala kaka mosi mu kati kama bantu banene

Mei Ling i mwana wa ngangu za nsuka, kansi befutisanga yandi dio. I mwana wa ngangu kibeni, wamanisa malongi ku MIT, bosi AI ya zulu. Ubu ketwadisanga kimosi mu bimbuka bimonwanga boma ye bizitiswanga kuluta mu kimalu kiaki.

Kemonanga nza bonso algoritme ya zulu: nswalu, ntonono, ngindu.

Kansi luzingu luandi ye bantu i ntoto wa sese. Kukala kwandi kaka mosi kufwanana ye ngangu zandi. Kiyeka kitunganga, kansi kikabulanga. Isabelle – Mfumu wa bisalu bia Gates Foundation (Seattle, mvu 47) Kiyeka: ngolo mu nza yamvimba Ntalu: mambu ma ntima makanga glase Isabelle ka kevovanga mingi ko.

Kekubikanga. Ketanganga matangu. Kekabulanga nzimbu kwa malupitalu, kwa bilongo bia kutunga bambevo, kwa basikola ye kwa bisalu bia bakento. Ka i luse luzabakana ko. I mayindu ma kukubika mambu ku nima kama miliare ya dolar. Kesalanga ye maluyalu, ONG, bansosi ba siansi, ba-minisi. Ntangu wena mu kitezo kiaki ka una ye bakundi ko, una kaka ye mikanda mia kimalu. Kimuntu kiandi kisialanga kiasweka sambu ya lukengolo. Carla – Mfumu wa Coast Guard PNW (Tacoma,

mvu 44

Kiyeka: mbu, kuvulusa bantu, bisalu bia luyalu lwa Insi za Amerika
Ntalu: nitu yalemba Carla ketwadisanga bimbuka binwananga ye
bamvula za ngolo, bamaswa, nteka ya nsiswa, nsatu za nswalu. I
nkento wa fer, bezitisanga yandi ata babakala ka bezitisanga
muntu ko. Wavulusa bantu, watwadisa mpasi zanene za mbandu
ya nza, watwadisa bisalu bia mpimpa mu mbu ya ngolo. Kiyeka
vava i kia nitu. Kia mvindu. Kia kieleka.

Ntalu? Nitu andi yifuluka ye mputa ka zimonikanga ko.

Andrea – Mfumu wa ingenieri ya Boeing

Aeronautica (Everett, mvu 49)

Kiyeka: baavio ba nza yamvimba Ntalu: kunata lukengolo lwa
bantu milio ku mapeka maku

Andrea kevanganga mpila zampa za baavio. Ntangu kesonika
nkumbu ku kima kimosi, kima kina kipapukanga mu nza
yamvimba. I mosi mu bakento bakete kibeni betwadisanga
bimbuka bia ingenieri bia kitezo kina.

Una ye kiyeka ka kiyamikanga ko. Una ye meso matalanga, ka
mazakamanga ko. Una ye ngolo za ntima za muntu ka ulenda bwa
mu kimbi ko ata mu vise kimosi.

Ntalu? Boma kikondolo nsuka, kia dingalala, kina bana
betwadisanga kaka bazaya.

Sofia – Mfumu wa ndambu ya nsatu za nswalu, UW

Medical (Seattle, mvu 52)

Kiyeka: luwuku lwa kieleka, nzengolo zivulusanga ye zifwasanga
luzingu lwa bantu Ntalu: mwela wadiwa

Sofia i yandi ukengelanga lupitalu ye kusala ntangu mvwangasani yitolokanga. Ka kesalanga mu luwuku lwa kitoko ko. Kesalanga konso kisika menga, bilongo biluta, mambu ma mpasi, mpasi za mayindu ye kinputu kia nsuka bimonikanga.

Kiyeka vava ka kina kiadi ko: zenga ubu, ka mbazi ko. Ye kezengelanga. Lumbu ye lumbo. Mvu makumole.

Ntalu? Kavena diambu disivikisanga yandi diaka ko. Ye diau, sambu ya muntu, i ntalu yanene.

Haruni – Mfumu wa lukengolo ye

nteka mu Pore ya Tacoma (mvu 45)

Kiyeka: nteka ya nsi ye nsi ye lukengolo Ntalu: kuzinga mu ntiningu ya politiki ya nza yikondolo nsuka

Haruni i nkento uvovanga ye: – FBI– Navy– bimbuka bia Japon– bimbuka bia Korea– ntwadisu ya kati– bimbuka bia luyalu lwa Insi za Amerika.

Ketwadisanga nteka ya nsiku, matalu, lukengolo lwa bamaswa, ye matalu ma nsi ye nsi. Ketwadisanga ndambu ya nsinga yinatanga West Coast.

Ntalu? Kukondwa mpimpa ya dingalala. Konso maswa kikitanga i diambu diandi kibeni.

Zhen – CTO wa plateforme ya fintech

ya miliare mingi ya dolar (Bellevue, mvu 36)

Kiyeka: nzimbu za kieleka, nsumbulu, masini malendi bwa ko Ntalu: mambu ma mbote mena ye kizitu kuluta nzimbu

Zhen ka una ye ntangu ko sambu ya nsamu wa mikanda mia enternete mu kuma kia «bakento mu ngangu za masini». Yandi kibeni i ngangu za masini.

Ketwadisanga masini ma nzimbu kukondwa mpasi. Kenikisanga milio konso minuti. Una ye kiyeka kia ngangu kiyalanga ata bamfumu ba kimvuka. Bebokilanga dio «nsongo ya dingalala»: ntangu kevova, nzengolo zisobanga.

Ntalu? Mambu ma mbote mafwete kengelwa lumbu ye lumbu mu bipwaswanu bia bankaka.

Miriam – Mfumu wa ndambu ya mambu ma mbi ma enternete, Washington

State Patrol (mvu 40)

Kiyeka: nsosa-mambu ka zimonikanga ko Ntalu: kumona mpimpa ya bantu lumbu ye lumbu

Miriam ketwadisanga kimvuka kina kavena muntu uzaya kio ko, kansi bawonso bemonanga kio boma. Mambu ma mbi ma enternete, mbi za bana, luvunu lwa nsi ye nsi, ngolo za mbi mu enternete, bidimbu bia bantu biayibwa. I yandi ukotanga mu masini, umonanga, uvutulanga, ye ufwasanga.

Kiyeka kia kieleka kia ksalu. Ka i kia nkembo ko. I kia mfunu.

Ntalu? Mayindu mandi menwananga mvita zina kavena muntu ufwete mona zo ko.

Laila – Mfumu wa mpila za Cloud ye AI mu nza yamvimba

(Seattle, mvu 48)

Kiyeka: kesianga nsiku mia ngangu za masini za ntangu yizanda
Ntalu: kuzinga mu mvita ya mayindu yikondolo nsuka

Laila ka i mfumu wa mpamba ko. I ntungi wa nza ya enternete.
Kevovanga ye maluyalu, bimvuka bia nza yamvimba ye bimvuka
bia luyalu. Kesonikanga nsiku mizakituka mbandu za nza
yamvimba. Una ye biro bitalanga ku dizanga, kansi mayindu
mandi mezingilanga mu nza yankaka. Kiyeka kia kieleka i kiaki:
kuzengela nzila ntuala nza ka ibakula ko kwe ikwenda.

Ntalu? Kavena lufulu ko. Kavena «ku nima» ko. Kavena luzingu
lwa mpamba ko.

Rachel – Mfumu wa kisalu kia kuvanga bima bia zulu

(Kent, mvu 44) Kiyeka: kisalu kia nswekama kia bima bia zulu
Ntalu: kuvidisa kintwadi ye luzingu va ntoto

Rachel ketwadisanga bisalu bia kimvuka kimosi kivantanga bima
bia bamasini bizietanga ku zulu: basatelite, bamodile, basensore.

Ntangu kima ka kisalanga ko, bebokilanga yandi ku ola tatu ya
nsuka-nsuka. Ntangu mawonso masalanga, kavena muntu
utubanga nkumbu andi ko.

Kiyeka ku zulu ka kina kiadi ko: kimbi kimosi kiyokanga dolar
milio 400 mu segonde mosi.

Kazaya dio. Ye kezingilanga ku ndilu yina lumbu ye lumbu.

Noor – Mfumu wa ndambu ya politiki ya

enerzi ya insi (Olympia, mvu 51) Kiyeka: kezengelanga nsuka ya
enerzi ya insi yamvimba. Ntalu: kumonwa kimbeni kwa bimvuka
biawonso bitiningilanga luyalu.

Noor i nkento usonikanga nkumbu ku mikanda misobanga klima, kinkalu, ntalu ya mukanda wa mfutu, luzingu lwa banzo za kisalu.

Bana bekengelanga mbandu ya nza bebakanga yandi bonso wa malembe kuluta. Banzo za kisalu zibakanga yandi bonso wa ngolo kuluta. Bantu ba politiki bemonanga yandi boma kadi kazaya mambu kuluta bau. Kiyeka kia zulu kia mikanda mia luyalu ka kimonikanga ko kwa bansangu, kansi kuna mambu mawonso mazengwanga.

Noor ketwadisanga kukondwa kumonika. Ntalu? Kukala kisika kiambote kibeni kia kutela.

Helena – Mfumu wa bisalu bia enternete bia

luyalu lwa insi (Olympia, mvu 46)

Kiyeka: bisalu bia nkangu, nsangu za masini, lusadisu lwa nkangu
Ntalu: kufwete kengela insi yamvimba ye kimvuka kia fioti kibeni

Helena ketwadisanga masini ma mfunu kibeni: bidimbu bia bantu mu enternete, bisalu bia nkangu, lusadisu lwa luwuku, minsinga mia basikola, nsatu za nswalu.

Kazaya vo mpumbulu ku masini mandi nga yikala mvwangasani sambu ya bantu milio. Telefone andi ka yizimanga ko. Ka ntangu mosi ko.

I nkento usalanga mu «lweka lwa mpembe-ndombe lwa kiyeka»: ka i lwa politiki ko, ka i lwa nswekama ko. Lweka kavena muntu umonanga lo ko kansi kuna mambu mawonso masiama.

Ntalu? Mbanzulu yikondolo nsuka ya kukondwa kusiamama.

Dana – Nkuluntu wa venture capital, dolar miliare 3 mu

maboko mandi (Seattle, mvu 42)

Kiyeka: kezengelanga nani uzinga ye nani ufwa mu nza ya mastartup Ntalu: kukituka masini mamonanga fioti ye matalanga mingi kuluta

Dana ketulanga nzimbu mu bimbuka bia ngangu za masini. Kafwete kaka tuba «VE» sambu ya kufwasa ksalu kimosi. Kafwete kaka tuba «INGETA» sambu ya kuvanga bisalu makumatanu. Una ye kiozi kia muntu ukuzenganga nitu kemonanga ngangu ye ketalanga yo kukondwa mambu ma ntima. I kimpingana kia ndozi za bantu bevanganga bimbuka.

Kiyeka kia nzimbu i kia mpamba: nani una ye nzimbu, kayalanga ntangu yizanda ya bankaka.

Kevanganga dio kukondwa kudiakama. Ntalu? Mambu ma ntima masialanga ku nganda ya biro. Ntangu zawonso.

Mambu ma nsuka — Washington

Washington i insi ka yisalanga kaka ko: itwadisanga. Ka ivanganga dio ye bidimbu bia mambu ye ye malukutakanu ko, kansi ye maboko mana menikisanga ngangu za masini, ntwadisu, nsosa-mambu ye bisalu bia nkangu. Ye mu kati kia mbandu yayi, bakento ka belombanga kisika ko: bebakanga kio.

I bau betwadisanga baalgoritme, malupitalu, bapore, enerzi, zulu, lukengolo, nzimbu za nene. Ka bena ye ntangu ya kuvova mambu mau ko, ka bena mpe ye nsatu ya kuzolwa ko.

Kiyeka kiau ka kivanganga makelele ko. I kia nkubulu. Kiasweka mu bakode, mu bakontra, mu mbandu ye mu nsiku mia ksalu. I

kiyeka kizengelanga kukondwa kubakwa bifwani.

Washington ka i insi ya malembe ko. I masini ma mpasi madianga bana ka balenda vibidila ko. Ye bakento banwananga ku zulu kina ka i bidimbu ko. I makunzi.

Nkapu yayi yimonisanga dio: kiyeka kia kieleka kiena, ye vava kina ye luse lwa nkento.

Kuyindula — Washington

Kiyeka kia bakento ku Washington ka kitukanga ku mbote ya ntima ko, kansi ku ngangu za kisalu. Ka kitukanga ku «kuvana bakento ndinga» ko, kansi ku diambu dia vo bakento bangi vava bena ye mayindu malenda nikisa ndambu zamvimba za kisalu.

Washington i insi kuna kina kitangwanga i kina ulenda vanga, ka kina utubanga vo una ko. Ye bakento bayalanga mbandu yayi befutanga ntalu ya zulu kibeni: kukala kaka mosi, kusala kuluta ngolo, luzingu lwa nswekama lwakituka kaka bonso mambu ma mu bikangu, bidimbu bia muntu biatungwa ku mambu masalwa, ka ku mambu ma ntima ko.

Kiyeka, kiyeka kia kieleka, ka i mbuma ya mbote ko. I kitesi. Ye bana benatanga kio kieleka ka bekamukanga ko. Benatanga kio. Ye befutanga lumbu ye lumbu luswaswanu kati kia kimonikanga ye kina kia mfunu.

Mu insi yayi, kavena kisika ko sambu ya «fioti kaka». Kana usiama ku kitezo, kana bakudia.

Bakento ba Washington bena ku kitezo. Ye mbala zingi baluta kio.

Nkanda wa nsoneki

Yazinga kiyeka va finama, ntwala ka ngabakula ko vo lumbu kimosi ngizi sonika kio. Ku White House, ntangu Bill ye Hillary Clinton bakala ku kati kia nza, babokilanga mono «Mfumu Frega». Muntu wa ntete wa Calabria babwana. Bankaka, sambu ya disolo diame dia ntama kwa Gillette, babokilanga mono «Blade-man»: muntu uzenganga, umanisanga, bakala ka ubwanga mu kimbi ko mu nsinga ata mosi.

Tuka ntangu yina, kiyeka ka kisivikisanga mono diaka ko. Ngizayanga kio. Ngitezanga kio. Ngizayanga ntangu kina kia kieleka ye ntangu kina kaka teatre. Ku Washington, mateatre ka mena ye mfunu ko. Vava, kiyeka kina kia kieleka bonso fer ya bapore, kia nswalu bonso baserveur, kia ngolo nkatu bonso algoritme ka yasungama kiambote ko, kia ntalu bonso nzengolo ka yilendi vutulwa ko.

Ye bakento benatanga kio ku mapeka mau bevibukanga diambu dimosi dia mpamba: kiyeka ka i kinsanu ko. I kunata mambu. Ye bana bena ye kio kieleka ka bevovanga dio ko: bemonisanga dio.

WEST VIRGINIA

West Virginia i kimosi mu bisika biabukwa kuluta mu Amerika. I miongo, mina, opioide, kukondwa kisalu, nzo za Nzambi zakala zau mosi, basikola ba ngolo nkatu, madikanda mabuka. I mosi mu insi zavidisa mambu mawonso: banzo zandi za kisalu, baleke bandi, lukengolo lwa nitu, kusiamina ntima.

Vava nkento ka kezingilanga ko: kenatanga matadi ma nzo zabwa.

Nkento wa mina mazibama – mvu 53

Bambanza bamvimba bazingilanga ye makala ma ntoto. Bosi bazibika mawonso. Bantu basiala, kansi bisalu ko.

Linda wakala nkento wa nsadi wa mina. Ubu kezingilanga ye bisalu bia fioti bizole, bakala diandi una ye kimbevo kia mpemo, ye mwana bakala wafwa.

Kukondwa kwandi i kwa banzo za kisalu: Luyalu lwayekula ndambu yamvimba ya kisalu ye lwabika bakento sambu ya kuvukisa kina kisialanga.

Nkento mu mpasi ya opioide – mvu 37

West Virginia i kati kia mpasi ya opioide ya Amerika. Emily wavidisa mpangi andi ya nkento, mpangi andi ya bakala kena mu nzila ya kubeluka, ye bakala diandi kakabukanga kati kia kubakwa kwa drogi ye mayindu ma mbote.

Kesalanga mu nzo ya vata, kemonanga lumbu ye lumbu kina nsi yankaka yamvimba kezangalanga.

Kukondwa kwandi i kwa luwuku ye kwa politiki mpe: i nkwa mpasi wa mbandu yafwasa mbandu mosi ya bantu.

Nkento wa Appalachia ya kati-kati – mvu 44

Miongo mizingisanga bantu bau mosi, banzila kukondwa minda, ntama zilendi lungwa ko.

Karen kezingilanga mu vata kia bantu nkama nsambwadi. Basikola i ba kimputu, luwuku luena ntama, ye ekonomi ka yikwendanga ko.

Luzingu luandi luvundanga bonso mbandu ya nza. Ye kavena muntu umonanga yandi ko.

Kukondwa kwandi i kwa ntoto.

Nkento ulonganga kuna kavena muntu uzolele ko –

mvu 29

Balongi baleke i bakete kibeni vava. Megan wasiala kadi kavena muntu wankaka wazola ko.

Una ye maklasi ma bana bena ye mpasi za ntima, madikanda ma ngolo nkatu, ye bima zero. I kikesa kia mpamba kibeni, kansi mbandu ka ifutanga yandi ko.

Kukondwa kwandi i kwa luyalu: Luyalu lulombanga mambu mawonso kwandi ye ka luvutulanga kima ko.

Mambu ma nsuka – West Virginia

West Virginia i kivibusa kia nku: ntangu ekonomi yibwa, nkangu wamvimba ubwa.

Nkento wasiala kunzi kaka kimosi. Kansi kunzi kimosi ka kifwana ko sambu ya kunata mongo.

Kuyindula – West Virginia

Kukondwa kwa bakento vava kutukanga ku kuyekulwa. Kavena insi yankaka yabikwa mu kuboluka bonso yayi ko. Ye bakento befutanga ntalu ya zulu kuluta: lusansu, kuzinga, dingalala, fu kia ntama kikamanga bonso bakeje.

Vava, kunwana ka i ngangu ya mbote ko. I nsatu.

WISCONSIN

Wisconsin i diambu dia kuvutukila mu ntoto ye mu ntima: insi ya kisalu kia ntoto ye ya banzo za kisalu, ya ngolo ye ya malembe,

yanene, ye yikamanga mpemo. Biere, mabele, banzo za kisalu, mfinda, madizanga ma glase. Baiversite ba kimvwama, mavata makondwa bantu, bambanza benwananga sambu ya kusema. Vava, bakento ka besungalalanga ko babakwanga bonso mambu ma mpamba, bonso vo kitesi kia kuzinga kiasonikwa mu kontra ya kubutuka.

Mama wa mabele – mvu 45

Wisconsin i mabele. Kansi ku nima kia konso galon kuena mafula mafukamanga, mavwi mayamikanga, luzingu ka lwamona Lumingu ko tuka mvu makumi mingi.

Sarah kesikamanga ku ola 04:00. Ka sambu ya ngangu ya mbote ko: sambu ya nsatu. Bangombe ba kukama mabele, masini ka malemvukilanga kimbi ko, mikanda mia luyalu kukondwa nsuka, neze yifwasanga banzila ye kivuvu. Babakala bangi babwa ntangu kisalu kia ntoto kiakondwa kukala kisalu ye kiakituka loterie ya lufwa. Ye bakento? Basimba ntwadisu ya maswa kukondwa kubokilwa nkumbu ya kapitene.

Kukondwa kwa Sarah i kwa kisalu kia ntoto, kwa mbandu yamvimba, ye kwa mpasi ya ngolo.

Kevanganga mambu mawonso. Kesimbanga kimvuka kia dikanda sambu ka kidindama ko. Kansi mu nkangu ka kena ko, i nkuyu ivanganga nzimbu.

Nkento wa Milwaukee – mvu 34

Milwaukee i mputa yazibuka: mbanza ya ngolo, ka yafwanene ko, yakabwa mu bitezo. Kimputu kinangukanga kibeni, basikola bayekulwa, ye ngolo za mbi zilendi tendulwa ko.

Jasmine kesalanga mu sikola yikondwa balongi, nzimbu, ye ntangu yizanda. Una ye bana bole ye nkundi wa ntima kena kaka ntangu ka kena ye nsatu ko. Konso nsuka-nsuka, ketambulanga mu mavata kuna kavena muntu uvovanga mambu ma ndozi ko: vava, mayindu mawonso i kuvioka mposo.

Kukondwa kwandi i kwa mbanza.

Mbanza isadilanga ye idianga yandi. Ibokilanga yandi «wa ngolo», kifwani kia matondo kivwata kinsoni.

Nkento wa nzo ya kisalu – mvu 51

Banzo za kisalu za Wisconsin ka i zina diaka ko zasila lusiamu ye lufulu lwa nsuka. Ubu, i kisaka kia roulette bantangu bia kisalu bia nda kuluta, bantangu bia kuluta bia ngolo, ye mfutu ukulumukanga ntangu ntalu ya luzingu inangukanga.

Maria i mbuta wa nsinga ya kuvanga bima: bikoko bialemba, mfula yabukwa, kisika kia kuvema zero. Kevutukilanga kisalu kimosi mbala fundu, bonso vo nitu andi i masini malenda sobwa.

Kukondwa kwandi i kwa banzo za kisalu.

I kukondwa kumonika kwa nsadi kunikisanga mambu mawonso kukondwa muntu wa kutuba nkumbu andi mu mambu ma luyalu.

Nkento wa Nordi ya kiozi – mvu 57

Nordi ya Wisconsin i nza yankaka: mfinda kukondwa nsuka, madizanga ma dingalala ku nsi ya metele za glase, kukala kaka mosi kukulombanga nswa ko.

Karen kezingilanga mu nzo ya nti va finama ye Superior. Neze yizingilanga ndambu ya mvu. Ntama i nfundusulu: kilometele za banzila bakondwa bantu zikabulanga mambu mawonso ye nkangu.

Vava, bakento ka besungalalanga ko: benyunganga malembe-malembe, bonso mwisi wa nlangu mu kiozi.

Kukondwa kwandi i kwa klima ye kwa ntoto.

Kavena muntu umonanga yandi ko kadi kavena muntu ufikanga kuna ko.

Mambu ma nsuka – Wisconsin

Insi isalanga. Banzo za kisalu zisalanga. Mafama mabutanga. Bambanza bevibidilanga mpumbulu. Ye ntangu zawonso, ku nima kia konso ndambu ya kufwana kwaku kwa ngolo nkatu, kuena nkento usalanga kisalu kia mvindu, kia dingalala.

Kansi kavena muntu utubanga dio ko. Ka sambu ya mayindu ma mbi ko. Kadi bwau bufwanene kuluta.

Kuyindula – Wisconsin

Kukondwa vava kutukanga ku nsiku mosi wa mbi: «nkento wa Midwest i wa ngolo tuka ku mbutukulu». Nsamu wa mbote sambu ya bana ka bazolele mona ntalu ya ngolo zina ko. Ka i ngangu ya mbote ko. Ka i ngangu ya menga ma dikanda ko. Kuzinga kwandi kuvwata kifwani kia nsiku wa mbote.

Ye ntangu kuzinga kukituka fu, luzingu lukondwanga kukala luzingu.

WYOMING

Wyoming i mpamba yisemanga. Ntoto wa miongo mia matadi, bilanga kukondwa nsuka, mupepe ka utelamanga ko, bampunda zitambulanga kidedi, mabulu ma petrole, bakamio, makala ma ntoto, ye ntama. Vava, kisika ka i ngindu ko: i ngolo yikuvanganga.

I insi ya Amerika ina ye bantu bakete kuluta. Ye mosi mu insi za mbi kuluta sambu ya bakento. Kadi vava, luzingu ka luvovelwanga ko: lunwananwanga. Lwa nitu, lwa lumbu ye lumbu, lwamvimba. Ye kavena lukengolo ko luna ka ulenda kutunga yaku kibeni ko.

Nkento wa ranch – mvu 49

Kim kezingilanga mu ranch yina yinene bonso county. Bilumbu biandi i mupepe wa nsatu za nswalu: bavwatu ba bampunda, bibulu, mbutukulu za ola tatu ya nsuka-nsuka, bilaka biabukwa kwa mupepe, bibulu bia mfinda, neze tii ku mavwi.

Kana kesalanga bonso bakala? Ve. Kesalanga ngolo kuluta babakala bangi. Kadi ntangu bau bebukanga mbala mosi ye bebwanga, yandi kebukanga mbala kumi ye kelandanga.

Kansi mu meso ma nza, ka i muntu ko: i kisalu kia ntoto, kima kimosi kia kisalu kia kimvwama, kukala kubakwanga bonso kima kiena kaka.

Kukondwa kwandi i kwa kisalu kia ntoto, kwa nkubulu, kwabakwa bonso diambu dia mpamba.

Nkento wa petrole ye gaz – mvu 37

Alex kena mu kati kia mpimpa ya malembe ya enerzi ya Amerika. Bantangu bia kisalu bilendi salama ko, kiozi kifwasanga, bisika biayalwa kwa babakala kuna mambu ma kuseva mazenganga kuluta mbele. Una ye ngangu, mayindu ma mwini, ye wakubama. Kuluta bangi befutwanga kuluta yandi. Luzitu lukwizanga kwandi ndambu ye ndambu, bonso lusadis. Mankaka i dingalala, mambu ma kusweka, ye kikesa. Kia kisalu, kia nitu, ye kia mayindu.

Kukondwa kwandi i kwa banzo za kisalu ye kwa kinkento:

ka i wa kukondwa kumonika ko kadi ka una ye ngangu ko, kansi kadi una ye ngangu kuluta mu kisika kina ka kizolele kunzitisa ko.

Nkento wa bambanza bakete – mvu 55

Vava, bambanza ka i bambanza ko: i bisika bia kunwana bia bantu nkama zole–nkama tatu. Nzo ya Nzambi mosi, nzo ya nkita mosi, banzila bole, sheriff wa ndambu ya ntangu.

Linda kevanganga mambu mawonso masimbanga vata sambu kadindama ko: banki, nzo ya bilongo, kisalu kia mpamba, kusumbila bambuta madia, kukengela bana, nsatu za nswalu, bimvuka bia vata, nzikulu, lusadisu, kukala.

I masini ma muntu makanganga bimvuka bia fioti bia bantu sambu ka bibwa ko.

Kansi kavena muntu umonanga yandi ko. Luzingu luandi lubakwanga bonso kima kiena kaka, kia masini, bonso vo i kisalu kiasonikwa mu kibuku.

Kukondwa kwandi i kwa nkangu wa vata: kwa mfunu kansi ka kuzabakananga ko.

Nkento wa mapaki ma nsi – mvu 32

Yellowstone, Grand Teton, bitoto bina bantu bawonso beyindulanga vo bazaya kansi kavena muntu uzaya bio kieleka ko.

I ranger, ntwadisi, nsosi wa bibulu ye mbandu ya luzingu, ye muntu utalanga mambu kiambote. Kewanga makelele ma bibulu ntwala ka bifika ko. Kalenda tanga mavitu, ntoto, ye nsatu za nswalu. Una ye kiyeka kia kieleka mu mbandu ya nza, kansi ka una

ye kimvuka kia bantu ko. Kezingilanga yandi mosi bonso muntu uzingilanga mu ndilu ka imonikanga ko: mbandu ya nza yingi kuluta sambu ya kumona vo i ndambu ya nkangu, mambu ma kunata mangi kuluta sambu ya kukivana nswa wa kukondwa ngolo.

Kukondwa kwandi i kwa kisahu ye kwa ntoto:

kena kuna, wa mfunu kibeni, kansi ntama ye mambu mawonso.

Mambu ma nsuka – Wyoming

Wyoming i ya kitoko ye ngolo, ya kitoko kibakanga mpemo ye ya ngolo kibeni kulenda fwasa luzingu.

Bakento vava ka bayekulwanga ko: bamininwanga mu mbandu ya nza.

Mupepe unatanga bau ndambu ye ndambu, ntama zilembisanga bau, kukala kaka mosi kuvangulanga bau bonso ditadi dia volkan. Ye ku nsuka, ka bazaya diaka ko kuna nkento kayantikanga ye kuna ntoto umanunanga.

Kuyindula – Wyoming

Kukondwa kwa bakento vava kutukanga ku mbandu ya nza kibeni: kisika, kiozi, dingalala, kukala kaka mosi.

Nkento kekitukanga ndambu ya ntoto, bonso vo ka una ye nsatu ko ya minswa, ya lukengolo, ya nsinga ya bantu ye ya kimvuka kia bantu.

Kansi i kimpingana kibeni. Kadi kezingilanga mu ndambu ya ngolo kuluta ya Amerika, una ye nsatu ya lukengolo kuluta bankaka.

Ye mu kisika kia bwau, balombanga yandi vo kakituka ditadi. Kakituka mbandu ya nza. Kasungalala kukondwa makelele.

Ferdinando Frega